

Aluetalous – missä mennään?

Sari Pekkala

Erikoistutkija

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Suomen aluetalouksien tila on herättänyt runsaasti keskustelua viime vuosina ja vaalien alla kiinnostus alueellisiin ongelmiin näyttää vain kasvavan. Yhtenä keskeisimmistä kiinnostuksen kohteista on ollut muuttoliike ja sen suuntautuminen eri alueille. Maaseudun elinvoimaisuuden säilyttämiseksi on koettu tärkeänä, että pyritään ehkäisemään ainakin liiallista poisuuttoja maalta.

Muuttoliikkeestä ja Suomen alueellisesta väestörakenteesta keskusteltaessa on hyvä muistaa, ettei Suomen väestö ole jakautunut erityisen epätasaisesti verrattuna moniin muihin maihin, ottaen huomioon maamme suuren maapinta-alan ja pienen väestön. Yhtenä keskeisenä syynä Suomen tasaisena säilyneeseen aluerakenteeseen on ollut Karjalan väestön uudelleensijoittaminen. Suurin osa uudelleensijoitetusta väestöstä sijoitettiin nimenomaan maaseudulle, ja tämä historiallisesti ainutlaatuinen shokki on pitkään vaikuttanut maamme väestörakenteeseen. Koska vastaavanlaisen kasvusysäyksen ei voida olettaa kohdistuvan maaseudun väestöön tulevaisuudessa, on varsin epärealistista odottaa alueellisen väestöraken-

teen pysyvän samankaltaisena kuin se on ollut aikaisemmin.

Muuttoliikkeen seuraaminen näyttää olevan suurta huviä lehdistön keskuudessa. Syynä tähän on ilmeisesti se, että Tilastokeskus julkaisee tuoreita tietoja alueiden väkiluvusta usein ja huomattavan nopeasti. Viimeisin tieto kertoi Helsingistä poissuuntautuvan muuton olevan suurempaa kuin tulomuuton. Tästä vedettiin se johtopäätös, että kaupungin olisi varauduttava väkiluvun pienenemisestä johtuviin talousvaikeuksiin. Muuttoliiketilastoja pidemmällä aikavälillä katsomalla huomataan, että kyseessä on kuitenkin suhdannevaihteluun liittyvä ilmiö. Noususuhdanteen aikana vastavalmistuneita ja muita nuoria muuttaa Helsinkiin töiden perässä, koska työpaikkojen määrä on täällä kasvanut muuta maata voimakkaammin. Ajan mittaan nämä nuoret aloittavat perhe-elämän ja muuttavat suurempiin asuntoihin Helsingin ympäristökuntiin. Kun tähän yhdistetään yleinen talouden taantumassa tapahtuva muuttoliikkeen hidastuminen, joka johtuu työpaikkojen tarjonnan putoamisesta, saadaan aikaiseksi yllä kuvatun kaltainen muuttoliikeke-

hitys. Helsingin väestönkasvu tulee jatkumaan talouden uudelleen elpymässä. Toisaalta Helsingin kehityksen suhdanneherkkyys kertoo myös siitä, että vahvan keskusalueen merkitystä Suomen taloudelle ei pitäisi aliarvioida. Vaikka haluttaisiinkin tasoittaa alueiden välisiä taloudellisia kehityseroja, ei siihen järkevin keino ole Helsingin suistaminen taloudelliseen ahdinkoon kunnallisia verotuloja liiaksi uudelleen jakamalla. Mikäli Helsinki pystyy jatkamaan suhteellisen vakaata talouskasvua, jäisi koko kansantalouden tasolla enemmän jaettavaa myös muille alueille.

Yhdeksi suurimmista huolenaiheista aluetaloudessa on viime aikoina koettu kuitenkin nimenomaan pääkaupunkiseudun jatkuva kasvu ja maaseudun väestön väheneminen. Keinoja tämän kehityksen hillitsemiseksi pohditaan mm. sisäministeriön aluestrategia -työryhmässä. On kiinnostavaa nähdä, syntyykö tuolta työryhmältä konkreettisia ehdotuksia aluerakenteemme tasapainoisemman kehityksen edistämiseksi. Tässä yhteydessä olisi myös hyvä muistaa, että aluepoliittisten toimenpiteiden tehokkuudesta ja kohdentumisesta tiedetään edelleen varsin vähän. Yhtenä hyvänä esimerkkinä toimenpiteistä, joiden vaikutusta on mahdollista tutkia taloustieteen menetelmin, on pääasiassa Lapin läänin seutukuntiin suuntautuva työnantajien sosiaaliturvamaksuista vapauttamisen verokokeilu. Monesti kuitenkin talouspolitiikassa ehdotetut toimenpiteet suunnataan niin laajalle joukolle alueita, ettei vertailevan tutkimusasetelman rakentaminen ole mahdollista. Tulevaisuutta ajatellen olisi tärkeää, että aluepolitiikan vaikuttavuudesta saataisiin parempia arvioita. Näin julkisen rahan käyttöä voitaisiin järkevöittää niin, että olemassa olevilla resursseilla pystyttäisiin saamaan aikaan enemmän haluttuja tuloksia. Monissa maissa

poliittisten toimenpiteiden suunnittelu tehdäänkin yhdessä tutkijoiden kanssa, jotta koikeiluista voitaisiin myös oppia uutta. Tätä yhteistyötä voitaisiin tehostaa myös Suomessa.

Yhtenä erikoisuutena suomalaisessa talouspoliittisessa keskustelussa on se, että aluetalouden ja työllisyyden kehityksestä puhutaan ikään kuin ne olisivat erillisiä asioita. Niitä koskevaa politiikkaa myös laaditaan eri ministeriöiden toimesta. Yhtäältä siis muuttoliike suurimpiin keskuksiin koetaan huolestuttavana seikkana. Toisaalta taas tiedetään, että suurin osa uusista työpaikoista syntyy pääkaupunkiseudulle ja muihin aluekeskuksiin, kun työttömyys puolestaan on suurinta Itä- ja Pohjois-Suomen syrjäisemmillä alueilla. Työttömyyden alentamisesta ja yhtäaikaisesta kasvukeskuksiin kohdistuvan muuttoliikkeen hillitsemisestä näyttäisi näillä tiedoilla tulevan ratkaisematon yhtälö. Monien työllisyyttä parantavien poliittisten toimenpiteiden vaikutukset saattavat siis heikentää alueellista tasapainoa ja päinvastoin. Vaikka nykyään periaatteessa vaaditaan, että kaikkien toimenpiteiden vaikutukset on arvioitava aluetaloudellisesta näkökulmasta, on tästä aiheesta tehty tuskin lainkaan todellista taloudellista tutkimusta. Tässä suhteessa toimenpiteiden seurausten arviointia olisi helppo parantaa. Asiaa myös helpottaisi se, ettei aluetaloudellista kehitystä ja työllisyyskehitystä puutaisi toisistaan erillisinä kokonaisuuksina. Toisaalta työllisyys- ja aluetasapainotavoitteiden yhdistäminen lienee kaikesta huolimatta hankalaa, ellei jopa mahdotonta.

Aluetaloudellisessa keskustelussa tulee muistaa, että Suomi ei ole suljettu kansantalous. EU:n jäsenenä Suomen alueita ei voi verrata ainoastaan keskenään, vaan tilanne tulee suhteuttaa koko EU-alueeseen. Euroopan köyhimmät alueet tulevat lähitulevaisuudessa si-

jaitsemaan Itä-Euroopan uusien EU-jäsenmaiden alueella. Tällä on vaikutusta myös Suomen aluepolitiikkaan, ja jo nyt aluepolitiikka toimii EU:n säätelemissä puitteissa. Vaalikeskustelun tuoksinassa nämä rajoitteet unohtuvat helposti, mutta tosiasiasa niillä tulee seuraavina vuosina olemaan entistäkin suurempi merkitys

Suomen kannalta. EU:n itälaajenemisen myötä Suomeen EU:sta tulevat aluekehitysvarat tulevat väistämättä vähenemään. Näin ollen aluepoliittisten toimenpiteiden tarkempi kohdentaminen, vaikutusten arviointi ja tehostaminen nousevat keskeiselle sijalle. □